

Kinderen met denktalent verdienen uitdagend onderwijs

Superslimme leerlingen halen op hun sloffen supergoede cijfers. Dat zou je verwachten. Maar de praktijk is anders: Hoogbegaafde kinderen lopen vaak vast in het reguliere onderwijs. En lang niet alle hoogbegaafden voltooien een universitaire opleiding. Maatschappelijk gezien is dat een enorme verkwisting van talent. En voor de leerlingen in kwestie (en hun ouders) is het heel frustrerend en demotiverend. Wat zonde! Wat kan het onderwijs hieraan doen?

De laatste jaren zijn er nogal wat initiatieven genomen om te komen tot onderwijs dat beter aansluit bij de manier van denken en leren van hoogbegaafde kinderen: plusklassen, begaafdheidsprofiel-scholen, Leonardo basisscholen, de hoogbegaafdenafdeling van het Olympus College in Arnhem en heel recent het Walburg College Zwijndrecht, waar in september het eerste Leonardo College van start

gegaan is. Hier worden hoogbegaafde kinderen bij elkaar in één klas gezet om samen een andere vorm van onderwijs te krijgen.

(G)een 10 met een griffel

“Een van de leerlingen hier op school deed ooit mee aan een verhalenwedstrijd voor kinderen,” vertelt Frans Coers, directeur van het Walburg College Zwijndrecht. “Ze schreef verreweg het beste verhaal van allemaal. Maar ze kreeg geen prijs: de jury vond haar verhaal zo prachtig, dat zij concludeerde dat het niet van de hand van een kind kon zijn. Dus in plaats van een prijs en een 10 met een griffel kreeg die leerlinge een diskwalificatie. Kun je je voorstellen hoe dat meisje zich voelde?” Coers kan er na drie jaar nog steeds kwaad om worden. Dit voorval was een van zijn drijfveren om binnen de school een speciale afdeling te starten voor hoogbegaafde kinderen. Het is in Nederland inmiddels heel normaal om kinderen met bijvoorbeeld een groot waterpolo-, turn-, of voetbaltalent bij elkaar te zetten en samen te laten trainen in speciale selectieteams. Maar de meningen zijn verdeeld als het gaat om kinderen met denktalent. “Er zijn nogal wat collega’s die het niet met me eens zijn, maar ik heb vertrouwen in onze nieuwe hoogbegaafdenafdeling. Hoogbegaafde kinderen leven er enorm van op als ze samen zijn met ontwikkelingsgelijken. Dat zie je bij de kampen die ouderverenigingen als Hint en Pharos organiseren: die kinderen herkennen het ‘anders zijn’ bij elkaar. Omdat ze – soms voor het eerst – merken

dat zij niet als enigen zo in elkaar zitten, voelen ze zich vrij om hun talenten te laten zien, zonder de druk zich in te moeten houden. En dan ontstaat er een sprankeling, de communicatie gaat dan ineens veel sneller, dat is prachtig om te zien! En bovendien," gaat Coers verder, "denken hoogbegaafde kinderen echt anders dan andere kinderen. Ze hebben dus ook echt ander onderwijs nodig om tot hun recht te komen."

Top-down leren

In het reguliere onderwijs wordt vaak gewerkt met de bottom-up manier van leren, bijvoorbeeld eerst woordjes leren en dan een tekstverklaring maken. Dit werkt voor veel leerlingen prima. Maar hoogbegaafden draaien dit liever om, die kun je beter eerst die tekst geven. Dan ontdekken ze zelf wel welke woorden ze nog niet kennen. Dit wordt top-down leren genoemd. De bottom-up manier is voor hoogbegaafde kinderen te fragmentarisch. "En als er dan ook nog eens keer op keer herhaald wordt, vervelen die kinderen zich helemaal gek. Voor hen is dat herhalen echt niet nodig. Wij willen onderwijs aanbieden dat voor hoogbegaafde kinderen wel interessant en uitdagend is en waardoor leerlingen zich vrij voelen om zich in hun talenten te uiten."

Als ander voorbeeld van top-down leren noemt Coers een opdracht bij muziekonderwijs: Voorzie een reclamefilmpje van tekst en muziek. "Zo zijn ze vanuit het totaalbeeld bezig er iets van te maken. En als blijkt dat ze met een bepaald computerprogramma moeten leren omgaan om alles netjes te monteren, leren ze dat in de loop van het proces wel."

Leonardo College

Frans Coers zwengelde in september 2007 de discussie aan in zijn docententeam en bij het schoolbestuur. Daarna gingen de ontwikkelingen snel. Al in het voorjaar van 2008 hadden de plannen dusdanig vaste vorm aangenomen dat de beslissing om in september van start te gaan, genomen kon worden. In diezelfde tijd werd contact gezocht met Jan Hendrickx, initiatiefnemer van de Leonardo basisscholen en voorzitter van de landelijke denktank over Leonardo middelbare scholen (colleges). "Er waren wat kleine verschillen tussen onze plannen en die van de Leonardo-denktank, maar de overeenkomsten waren veel groter. Daarom startte onze nieuwe hoogbegaafdenafdeling in september met negentien leerlingen als Leonardo College, het eerste van Nederland", vertelt Coers.

Om toegelaten te kunnen worden, gelden de volgende eisen: kinderen moeten minimaal 10 jaar oud zijn, een IQ van 130 of hoger hebben en in staat zijn om samen te werken met andere kinderen. Coers: "De docenten die gekozen hebben om aan deze afdeling les te geven, moeten uiteraard bereid zijn zichzelf bij te scholen. Je kunt (en moet) als leerkracht met hoogbegaafde leerlingen heel anders werken dan in het reguliere onderwijs gebruikelijk is. Het is een hele

omschakeling van 'het boek door werken' naar top-down onderwijs." Deze docenten krijgen een uitgebreide training van vijftien dagen, verspreid over twee jaar, verzorgd door trainers van de Leonardo-stichting.

Gecorrigeerd worden door een kind van 10

Als je zulke slimme kinderen binnenhaalt, komt er geheid een moment dat een leerling het beter weet dan de docent. Docenten zijn dat niet zomaar gewend, die ervaren het vaak als brutaal als een kind hen corrigeert. Het is zaak dat docenten leren het niet vervelend te vinden om door hun hoogbegaafde leerlingen verbeterd te worden. Daar hebben ze in Zwijndrecht iets leuks op bedacht. Frans Coers: "Onze Leonardo-leerlingen krijgen na drie jaar een schooldiploma op niveau Voldoende, Competent of Master. Voor een Master-diploma moet een leerling regelmatig zijn docenten te slim af zijn geweest. Dat is voor die kinderen natuurlijk een uitdaging. En voor de docenten is het zo ook een uitdaging om openlijk te vertellen dat een leerling meer wist dan zichzelf. Dat moeten ze immers melden om te zorgen dat zo'n kind later een Master-diploma kan krijgen."

Maatschappij

Er is nogal eens kritiek op initiatieven zoals deze, waarbij hoogbegaafde kinderen in een aparte afdeling bij elkaar gezet worden, onder het motto 'in de maatschappij komen ze toch ook allerlei verschillende mensen tegen?' Coers reageert hierop met stemverheffing: "Waar gaat het nou echt om? Een kind moet zich toch op de eerste plaats goed kunnen ontwikkelen op school? Dat kan het best als een kind zich vrij voelt, voelt dat hij zich mag ontwikkelen. In een gemiddelde schoolklas is een hoogbegaafd kind altijd een uitzondering en zal zich altijd moeten aanpassen aan het denktempo van de anderen. Toch zal zo'n kind opvallen en vaak voor de grap 'professoretje' of iets dergelijks genoemd worden. Dat doet zeer als dat steeds gebeurt. Zo'n kind zit steeds in de verdrukking. In deze klas vol hoogbegaafde kinderen mag iedereen wel laten zien wat hij weet. En de klasgenoten vinden het nog interessant ook, als iemand echt wat te vertellen heeft. Zo kan een kind zichzelf ontwikkelen, kan het kennis en vaardigheden opdoen op een natuurlijke wijze. En ik ben ervan overtuigd dat onze leerlingen juist door deze natuurlijke ontwikkeling later optimaal kunnen functioneren in de maatschappij."

Waar blijven de meisjes?

Evenveel meisjes als jongens zijn hoogbegaafd. Toch zitten er op het Leonardo College maar vijf meisjes tussen veertien jongens. Frans Coers denkt hiervoor wel een verklaring te weten: "Hoogbegaafde meisjes duiken weg, zoeken minder problemen, passen zich aan en vallen dus minder op. Maar ook meisjes kunnen erg profiteren van deze vorm van onderwijs. Dat is beslist nog een punt van aandacht bij ons. Onze eerste folder, waar we zo trots op waren, heeft bij

nader inzien wel een te jongensachtige uitstraling, dat doen we volgend jaar anders. We hebben inmiddels afgesproken dat alles dat we nieuw aanschaffen binnen de school – van drukwerk tot de inrichting van het open leercentrum – designniveau moet hebben: mooi, verzorgd en aantrekkelijk, met stijlvolle kleurcombinaties. Verder blijkt uit onderzoek dat meisjes sterk reageren op rolmodellen, dus we nemen ook goede, intelligente vrouwelijke leerkrachten aan.”

Hoe herken je een hoogbegaafd kind?

Ongeveer 2 à 3% van de Nederlandse bevolking is hoogbegaafd. Meestal wordt als ondergrens een IQ van 130 (soms 125) gehanteerd. Verder zit het verschil in de complexiteit van denken, hoogbegaafden zien het grote geheel en veel verbanden. ‘Veel weten’ is niet genoeg om hoogbegaafd genoemd te worden, het gaat om het begrijpen.

Een hoogbegaafd kind herkennen is niet zo gemakkelijk als je zou denken, veel kinderen willen niet opvallen en ‘duiken weg’ op school. Je zou van deze kinderen hoge cijfers en perfecte Cito-scores verwachten, maar die laten ze vaak juist niet zien. Dat komt omdat ze de standaard lesstof vaak veel te simpel en saai vinden en dan hun aandacht en concentratie verliezen. Sommige van deze kinderen kunnen zich niet voorstellen dat de opdrachten bij (Cito-) toetsen echt zo simpel zijn en gaan er meer achter zoeken, waardoor ze dan juist de fout in gaan. Hoogbegaafde kinderen herkennen elkaar feilloos. Maar je hoeft als docent zelf niet hoogbegaafd te zijn om zulke kinderen eruit te pikken. Je moet gewoon goed kijken, met een open blik. James Webb en zijn collega-schrijvers bieden in het boek *De begeleiding van hoogbegaafde kinderen* een ‘kijkwijzer’. Zij zetten typische verstandelijke kenmerken van hoogbegaafde kinderen op een rij:

- Ongebruikelijk grote woordenschat voor hun leeftijd.
- Kunnen eerder lezen dan de meeste kinderen, vaak al voor ze voor het eerst naar school gaan.
- Groter begrip van taalnuances.
- Langere aandachtsspanne, volharding en intense concentratie.
- Het vermogen om basisvaardigheden sneller en met minder oefening te leren.
- Brede belangstelling.
- Hoog ontwikkelde nieuwsgierigheid en een ongelimiteerde voorraad vragen.
- Interesse in experimenteren en het dingen op andere manieren doen.
- De neiging om ideeën of dingen op een ongebruikelijke en niet voor de hand liggende manier te combineren (divergent denken).
- Het vermogen om een grote hoeveelheid informatie te onthouden.
- Ongebruikelijk gevoel voor humor.

Meer weten?

De begeleiding van hoogbegaafde kinderen, J.T. Webb e.a., Koninklijke van Gorcum, ISBN 9789023233480, € 28,50 en via www.walburgcollegewijdrecht.nl, www.leonardoschool.nl

